

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 55. De officio Aduocati,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

blica tali mitigationi reclamare cenetur, ne in ea foueatur animus, & audacia talia committendi. Ad quod facit illud Deut. 13. de idololatria puniendâ; Non parcat ei oculus tuus, vt miseriaris, & occultes eum: sed statim interficies, &c. vt omnis Israel audiens timeat, & nequaquam vltra faciat quidpiam huius simile.

De ceteris quæ in Iudice requiruntur.

SECTIO V.

657.

QUARTVM quod in Iudice requiritur ad debite licite- que iudicandum, est scientia, prout confirmatur: tum per illud in Cap. Non est prima, quæst. 1. in fine. Quisquis Sacerdotium, non ad elationem pompam, sed ad vilitatem adipisci desiderat, prius vires suas cum eo quod est fabricatus onere metiatur: vt si est impar, abstineat; & ad id cum metu etiam, cui se sufficere existimat, accedat: tum per illud D. Thomæ 1. 2. quæst. 7. art. 2. Vnusquisq; ea scire tenetur, sine quorum scientia non potest debitum actum recte exercere. Vnde omnes tenentur communiter scire ea quæ ad ipsorum statum & officium spectant: tum demum per illud D. Antonini 2. part. tit. 3. cap. 6. versus medium. Videtur pro regula sumi illud; quod quicumque ponit se ad aliquod exercitium publicum, ex quo potest talis notabile damnum sequi verosimiliter, in persona & in rebus, propter magnam ignorantiam illius circa idem exercitium; quod inquam peccat mortaliter. Adde, & quod teneatur ad restitutionem damnum inde secutorum, argumento Cap. fin. De iniuriis, & damno dato.

QUINTVM, quod ad idem in eodem requiritur, est debita intentio: ita vt Iudex ad sententiam ferendam non procedat ex odio, aut alia mala passione, sed potius ex amore, affectuue iustitiæ. Cuius conditionis defectu, peccatum committi in iudicando, dubium non est. Tale erit vero, qualis fuerit affectus ille prauus quo Iudex mouebitur ad iudicandum. Sic Iudex per inuidiam occidens aliquem vere probatum latronem, peccato inuidiæ contra charitatem peccasse dicitur: non autem peccato homicidij contra iustitiam, quia ius habuit occidendi. Cæterum amor ille iustitiæ requirit, vt nihil contra eandem faciat; sed cuique tribuat quod suum est, secundum merita sententiam ferat, secusq; faciens grauius peccat peccato peruersi & iniqui iudicij, ex D. Thomæ 2. 2. quæst. 60. art. 2.

658.

SEXTVM est, puritas linguæ, & manus, qua abstineat, & à verbis iniuriosis, ac contumeliosis, & à verberibus itidem iniuriosis, argue à concussione: quæ tunc ab ipso committitur cum alicui comminatur, nisi hoc vel illud des, aut facias, illud faciam, aut non faciam: adeo vt sententiam faciat venalem, dando eam, quam alias non daturus erat, aut non dando, quam alias daturus erat: aut etiam differendo, quam non erat dilaturus, vel contra non differendo, quam erat dilaturus. Aduersus quam nequitiam auctoritates sunt expressæ sacrarum literarum, & sacrarum Canonum. Sic enim Iudicibus dicitur Deut. 16. Non accipies personam, nec munera: quia munera excæcant, & mutant verba iustorum. Iuste quod iustum est persequens. Et Ecclesiast. 20. Xenia, & dona excæcant oculos Iudicum, & quasi mutus in ore, auertit correptiones eorum. Præterea in Cap. Non licet, r. q. 3. habetur ex D. Augusti. ad Macedonium. Non licet Iudici vendere iustum iudicium: etsi liceat Aduocato vendere iustum patrocinium, & Iurisconsulto rectum consilium. Et in præcedenti Cap. Qui recte, habetur ex D. Gregorio; Qui recte iudicat, & præmium remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat: quia iustitiam quam gratis imperitari debuit, acceptione pecuniæ vendidit, &c. Præterea expressis verbis habetur in Cap. Cum ab omni, De vita & honestate Clericor. quod nec iustum iudicium Iudici vendere liceat, & venales sententiæ, ab ipsis etiam sæcularibus legibus reprobenatur.

659.

QUÆ tamen non obstant quin licitum sit Iudicibus, siue Ecclesiasticis, siue laicis, aliquid loco stipendij accipere, ratione officij, pro obligatione, qua se adstringunt ad illud exercendum; talis enim obligatio est quid pecunia æstimabile, etiam si exercitium quo ea impletur, puta sententia prolatio, non sit vendibilis. Cum autem à lege, vel conuentione stipendium certum fuerit determinatum, nihil amplius

potest à litigantibus accipi: quia indebitum acciperetur; peccaretur contra iustitiam commutatiuam, cum obligatione ad restitutionem. Videnda sunt dicta in præced. lib. 10. cap. 11.

Nec item prædicta obstant quin cuius Iudici, tam Ecclesiastico, quam laico, & tam ordinario, quam delegato sit licitum accipere esculenta, & poculenta, quæ intra paucos dies consumi solent, nisi lege particulari id fuerit alicubi prohibitum. Nam id permittitur iure Canonico in Cap. Statutum, §. Insuper, De rescriptis in 6. & ciuili iure communi, in lege Solent, De officio Proconsulis, & in lege Plebiscita, De officio Præsidis. Notantque Angelus in verbo Iudex, §. 8. Syluester eodem verbo 1. quæst. 8. dicto 2. Tabienfis eodem quæst. verbo, num. 7. & Caietan. verbo Iudicis peccata, in fine.

Oportet autem ea esse moderata, & quæ soleant consumi paucis diebus; quorum numerus cum non sit designatus, arbitrio prudentis relictus est designandus, ex glossa ad cit. Cap. Statutum, verbo Paucis. Ac de duobus recte intelligi certum est, nec de pluribus est faciendum interpretatio, nisi bene ponderatis circumstantiis, *presonarum præsertim*, ex glossa eadem. Adde, debere dari ex mera liberalitate, nec vilo modo, siue directe, siue indirecte extorta esse.

Alia autem munera accipi non posse, quoad Iudices Ecclesiasticos, habetur ex Cap. Cum ab omni, De vita & honestate Cleric. In quo licet expressa mentio sit tantum de Iudice delegato; ad ordinarium tamen extendi, ratio quæ ibidem redditur, satis ostendit: nimirum quod is sit beneficiatus; atque is cui datur beneficium cum iurisdictione, teneatur ius subditis reddere gratis; quandoquidem ab illis accipiens stipendium (*cum aliunde, sufficiens habeat*) inique ageret. Hæc enim ratio perinde, ac etiam magis locum habet in ordinario, cuius beneficio de iure communi annexa est iurisdiclio, quam in delegato illo, de quo expressa mentio fit in memorato Cap. Cum ab omni.

Quoad Iudices autem laicos, considerandum videtur, quid leges loci statuunt, aut ferat consuetudo rationalis, & tolerata à Principe, qui possit eam tollere si velit. Tolerata vero censeri potest, cum Princeps eam sciens non reprobabat puniendo, aut contrarium præcipiendo. Vt autem censetur rationabilis, munera debent esse moderata secundum arbitrium prudentum, timoratorumque virorum. Quæ eadem ratio est iudicandi vtrum licite à Iudice accipiantur expensæ, quas fecit in victualibus, vectura, alijsq; similib. cum ad exercendum suum munus proficiscitur extra domum suam. De iis quæ recipiuntur à Iudicibus ratione sui officij qui vult, poterit videre Summularios in verbo Iudex, & præcipue Angelum, à num. 8. ad 20. Syluestrum in 1. quæst. 8. 9. & 10. Tabienf. à num. 7. ad 20. ac Caiet. in verbo Iudicis peccata: itemq; D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 2. §. 8. & 9. ac Gabriel. in 4. dist. 15. quæst. 6. art. 2. littera F. & G.

CAPVT LV.

De officio Aduocati.

SUMMARIVM.

- 661 Laudabile est officium Aduocati, & conditiones requisitæ ad ipsum licite exercendum.
- 662 Illi non permittuntur aduocati officio fungi, qui funguntur munere Iudicis, nec ij qui ad id sunt impotentes, sicut in inferiori, siue exteriori impotentia.
- 663 Qui non permittuntur ob indecentiam: ac primo de Religiosis.
- 664 De Clericis qui initiati sunt maioribus ordinibus, aut habent beneficium Ecclesiasticum.
- 665 De alijs Clericis.
- 666 Ratio iudicandi, peccentne mortaliter qui presumunt vsurpare officium aduocati, à quo excluduntur.
- 667 Scientia requisita in Aduocato.
- 668 Obligatio restituendi quæ Aduocato incumbit, si per suam imperitiam perdat causam.
- 669 A quibus cauere debeat Aduocatus, sufficienti scientia instructus; & ad quam diligentiam reuertitur.
- 670 Ea in quibus Aduocati fidelitas consistit.

- 671 Aduocati suscipiens causam iniustam peccatum & obligatio ad restitutionem.
- 672 Ignorantia inculpabilis excusat a tali peccato, & obligatione restituendi.
- 673 De eo ad quod aduocatus tenetur qui causam quam initio putauit iustam, deprehendit esse iniustam, aut probabiliter dubitat an sit iusta.
- 674 De eo quod incumbit Aduocato, cum se causam iniustam defendere cognoscit.
- 675 De peccato quod Aduocatus committit exigendo mercedem ampliozem quam iustam.
- 676 Qua censeri debeat iniusta.
- 677 Prohibetur Aduocatus pacisci de aliquota parte causa pro victoria.
- 678 Quando Aduocatus cui certa merces promissa est pro tota causa, possit totam accipere, non persequens totam ipsam causam ex iusto impedimento.

nafterium, ex citato cap. Monachi. Infamem item in necessitate idem posse pro se, ac pro sibi coniunctis, habetur ex cap. Infames, item citato. Pro pleniore intelligentia autem aduertenda sunt nonnulla. Primum est, quod Nauarrus habet in Comment. 2. De regularib. num. 66. licere Monacho pro alio vel aliis etiam eorum Iudice seculari, postulare de Prælati sui iusta licentia: qualis esse tunc censetur, cum vel miseria personæ, vel gratitudo ei debita, vel magna necessitas Monasterij, vel grandis commoditas eiusdem, vel paruitas occupationis eam iustificauerit; non autem auaritia, aut ambitio suaserit. Quæ quando interueniant, addit ille, arbitrio prudentis relinquitur definiendum, argumento legis primæ ff. De iure deliberandi, & Cap. De causis, Extra, De officio delegati.

Secundum est; Sacerdotes (& multo minus Episcopus) iuxta Cap. Te quidem, si, quæst. 1. non posse quidem coram seculari Iudice patrocinari; posse tamen (& a fortiori eos qui sunt ordinis inferioris) iuxta cap. finale De postulando, coram Ecclesiastico; tum pro se, tum pro personis sibi coniunctis coniunctione carnali usque ad quartum gradum, quæ non possunt habere alium Aduocatum, aut saltem tam bonum, tum demum pro miserabilibus personis: quales sunt destituta auxilio, ut frequenter solent viduæ, pupilli, & pauperes, quos Ecclesia defendere debet, argumento capitis 1. & 2. diuisione 87. Ita habet Syluester in verbo Aduocatus, quæst. 2.

Tertium est, de quo alius citatis idem Syluest. in sequenti quæst. 4. Clericos nondum Sacerdotes, constitutos tamen in sacris, aut Ecclesiasticum beneficium habentes, posse quidem in quatuor casibus proxime memoratis, patrocinari coram laico Iudice; sed tantummodo in negotiis Ecclesiasticis, iisue quæ attinent ad personas, aut res Ecclesiasticas. In talibus enim sequendo forum Rej, licet in eis aduersus laicum litigare coram seculari Iudice, ex Capite Cum sit generalis. De foro competenti. Quod vero in negotiis, quæ nec ratione personæ, nec ratione rerum sunt Ecclesiastica, tali officio fungi iisdem Clericis non permittatur, habetur ex Cap. 1. De postulando; ubi Panormitanus numero 4. id notat. Atque quod nullo modo possint eodem officio fungi in criminalibus negotiis, seu quando pœna sanguinis est imponenda, satis constat ex Cap. Sententiam, Extra, Ne Clerici, vel Monachi.

De cæteris Clericis idem esse dicendum in hac re, ac de laicis Nauarrus exprimit in Commentario secundo De regularibus, num. 66. Neque obstat quoad criminalia periculum irregularitatis: cum illud subire non sit magis peccatum in eis, quam in laicis; ad quorum statum redire, est ipsis omnino liberum. Pro qua doctrina facit praxis illa communis, ut Confessarij nullum scrupulum inieciunt iis; qui etiamsi aliquando fuerint infirmi clericali tonsura, nihilominus exercent non tantum in civilibus, sed etiam in criminalibus negotiis officia Iudicum, aut Aduocatorum, aut Procuratorum, aut Notariorum. Quamquam tamen ob notabilem indecentiam non esset quis permitendus sese talibus immiscere cum habita, & tonsura clericali. Nam illa non videtur minor, quam ea, propter quam in Clement. 2. De vita & honestate Clericorum, §. Item, suspensio imponitur Clerico vestem virgatam publice portanti cum clericali tonsura.

Cæterum, quando fuerit dubium, an antedictis modis à patrocinando exclusi, audientes se ingerere ad eiusmodi muneris functionem, mortaliter peccent, circumstantias inspicere oportet, prudenter ex eis iudicando, utrum tale quid factum sit cum aliorum notabili scandalo, aut cum detrimento temporali clientis ipso inuito, aut cum violatione obedientiæ in notabilem communitatis perniciem, ac bonæ in ea disciplinæ destructionem.

De cœntia, & fidelitate requisita in Aduocato ad rite liciteq. fungendum officio suo.

SECTIO II.

Quoad scientiam debet Aduocatus in primis scire ius in quo versaturus est. Constat enim alienum esse à ratione, quemquam officium Aduocati suscipere, qui non sit ea scientia præditus, qua valeat sufficenter iustitia, & merito cau-

OFFICIUM Aduocati commendatur in lege Laudabile, Cod. de Aduocatis diuersorum Iudicum, his verbis, Laudabile, vitæque hominum necessarium aduocationis officium, maxime principalibus præmiis oportet remunerari. De eo agunt D. Thomas 2. 2. quæst. 71. ac ibidem ipsius interpretes, & Sotus lib. 5. De iustit. & iure, quæst. 8. Gregor. à Valent. disput. 5. quæst. 15. Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 28. & duobus sequentibus. Toletus in Instruct. Sacerdot. lib. 5. cap. 60. & alij recentiores; & ex antiquioribus, præter Summularios in verbo Aduocatus, D. Anton. 3. par. tit. 6. cap. 1. & 2. & Gabriel in 4. distinct. 15. quæst. 6. art. 2. versus finem. Pro iudicio autem de peccatis nobis proposito considerandæ sunt conditiones requiritæ ad idipsum officium licite exercendum, quæ sunt potissimum quatuor, permisso, scientia, fidelitas, & iustitia.

De permissione requisita ad officium Aduocati licite exercendum.

SECTIO I.

NON omnes admitti ad exercendum Aduocati officium, sed aliquos ab eo exercitio repelli, notatū est à D. Thoma in cit. q. 71. art. 2. De qua re pro illius declaratione in ordine ad praxim, subiicimus aliquot documenta.

PRIMUM est. Eum qui in causa aliqua Iudex est, aut assessor, prohiberi officio Aduocati fungi. Hoc habet Sylu. in verbo Aduocatus, quæst. 2. dict. 4. Et probat: quia non licet in eadem causa duo officia exercere, 4. quæst. 4. cap. 1. & 2. ubi textus est expreffus.

SECUNDUM est, quod D. Thom. loco cit. attigit. Ex numero eorum qui non sunt Iudices, quosdam duabus de causis non permitti munere Aduocati fungi; vna est, impotentia, siue interior, siue exterior, & altera, indecentia. Illi autem, qui impotentiam interiore non permittunt, sunt tum furiosus, tanquam non habens mentem sanam: tum impubes, qui ætatis defectum non habet vsum rationis perfectum sufficienter ad debite iudicandum de causæ meritis (quæstiam de causa videntur mulieres à tali officio exclusæ) tum hæreticus, & quicumque alius de aliquo graui crimine in iudicio condemnatus: quia is non est præsumendus in aliorum negotiis iustitiam exercere velle, qui neglexerit eam erga Deum, ac seipsum exercere. Habetur istiusmodi prohibitio, 3. quæst. 7. cap. Infames, & in cap. 1. & 2. antecitatis. Qui autem non permittuntur ob impotentiam exteriorem; sunt surdi, & muti, vt D. Thomas ibidem expreffus rationem tangens, quod tales careant sufficienti sensu exteriori, sicut furiosus, & pueri sufficienti sensu interiori, ad tale officium obeundum. Qui vero non permittuntur ob indecentiam, sunt tum Religiosus, 16. quæst. 1. Cap. Monachi. 2. Cuius prohibitionem extendi ad omnes Religiosos constat ex cap. Ex parte, De postulando: cum etiam clericus maioribus ordinibus initiatus; & qui minoribus quidem tantum, sed habens beneficium Ecclesiasticum, ex cap. 1. & vltimo de postulando.

Tertium documentum est: quia necessitas tollit indecentiam, vt bene loco citato ait D. Thomas, cum Clericum, tum etiam Monachum necessitate exigente posse, ac Superiore præcipiente, patrocinari in causis ipsis spectantibus ad Mo-

664

665

666

667

farum

farum secundum iura cognoscere: nisi (vt Nauar. habet in Enchir. c. 25. n. 28.) ob defectum Jurisperitorum istiusmodi officio fungatur in tribunali, in quo patrocinatur mediocriter instructus lectione librorum sermone vulgati scriptorū. Et certe nemo est, quin satis videat talem audaciam, & temeritatem abominabilem esse, nō tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus: quia cum clientuli consilio Aduocatorū vtantur, siue in lite suscipienda, siue in suscepta dimittenda: stetq; eorum iudiciis & rationib; (imo iudices iuxta allegata ab eis, & probata iudicare solent) turpissimum est quenq; tale onus suscipere sine sufficienti iuris notitia, præsertim cum illius finis talis defectus plane obstat, idq; in proximi perniciem. Ad eo vt taliter suscipies nequeat à culpa mortali esse immunis: tanquam is nimirum per quem causæ bona fide ei credite periclitentur, nec exitum speratum valeant habere.

668. Imo vero perdens eam per suam imperitiam, non solum peccat mortaliter, sed etiam obligatur ad restitutionem damnorum omnium litigantib; secutorum, nisi iidem haberēt probe cognitam ipsius inscientiam; tunc enim dampnū sibi debent imputare, tanq; ij qui tacite in illud consentiunt. Quamquam tamen summa scientia non requiritur in Aduocato: sed sufficit mediocris, pro causarum & negotiorum qualitate. Adde, & pro hominum opinione: quia is qui doctior reputatur, seq; pro tali gerit, debet scientiam maiorem habere; alioqui non erit immunis à peccato, & obligatione restituendi damnum, qd committentes ei causas suas, opinione ea decepti, passi fuerint iniquè, propter ipsius imperitiam iuris. Id quod notatum est à D. Anton. in 3. par. tit. 6. cap. 1. §. Quartum ad 1. & à Sylu. in verb. Aduocatus, q. 24. Et ratio est: quia ex cap. fin. De iniuriis; qui damni causam dat, damnum dedisse videtur.

Atq; hinc intelligitur (quidquid in contrarium dicat Caiet in verb. Doctoratus) mortaliter peccare eum qui non habens scientiam iuris sufficientem, gradum Doctoratus in iure accipit, prout Nauar. expressit in Enchir. c. 25. n. 55. per glossam ad Clem. 2. verb. Honorem, De magistris, & ratione D. Anton. 2. par. tit. 3. c. 5. §. 6. quod simpliæ auditio Doctoris nomine, ad talem accedant in dubiis: qui ne videatur ignarus, id respondet qd nescit, factus magister erroris, qui non fuit discipulus veritatis: sique multoties fit, vt causam suam ei committentes, etiam si bonam iustamq; habeant, perdat tamen: cui periculo eos exponere, dubium non est peccatum esse de se mortale.

669. PORRO, Aduocatus sufficienti scientia instructus tria cauere tenetur. Ac primo, ne sit præceps, sed consideratus in iudicando de causa, & in cōsultando, eamq; defendendo. Secundo, ne sophisticas opiniones, sed communes sequatur. Tertio, ne sit negligēs circa causæ cognitionem, & defensionem. Satis erit autem in singulis causis diligentiam eam, & industriam adhibere, quæ prudentum, peritorumq; arbitrio censetur sufficiens pro ratione, & qualitate causæ. Quia in re notabiliter deficiens peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem damnorū que ex sua negligentia parti subsequuntur, iuxta Panorm. ad Cap. Ad aures, De ætate & qualitate, nu. 4. & 6. Ratioq; est: quia omnibus suscipientib; aliquid officium incumbit ex obligatione illud cum debita diligentia gerere. In particulari vero, quo modo Aduocatus debeat se habere, tum ad clientulum suum, tum ad Aduocatum partis aduersæ, tum ad causæ iudicē, qui volet, poterit videre apud D. Anton. 3. par. tit. 6. cap. 2. §. 1. & duobus sequentib;.

670. Quod attinet ad fidelitatem quam Aduocatus debet seruare, ea consistit in his. Primo, vt non adducat in medium leges falsas, vel reprobata doctrina afferat, vel leges bonas distorqueat in sensus falsos; quanq; in eorum interpretatione sequi potest probabiles opin. Doctorum. Secundo, vt in patrocinando, iuxta leg. Quisquis, C. de procuratorib; non vtatur conuitiis, & maledictis, sed potius, vt par est, nitatur bonis iudiciis, veris legib; & probata doctrina. Tertio, vt nō instruat clientem ad iurandum falsum, vel falsas scripturas, aut testes falsos induendos; neq; in grauamen aduersæ partis dilationes querat non necessarias. Ita expresserunt Syluest. verb. Aduocatus, q. 9. & Nauar. in Enchir. cap. 25. n. 29. Pro eoq; faciunt quæ habet Conar. lib. 1. var. res. fol. cap. 25. num. 1. & quod ait D. Thom. 2. 2. quæst. 71. art. 3. ad 3. Aduocato defendenti causam iustam, licere prudenter occultare ea quibus impediti possit processum eius; nō autem licere ei aliqua falsitate vtī. Id quod

procedit ex D. Anton. 2. par. tit. 1. cap. 19. §. vlt. etiam si aliter victoriam obtinere non posset. Ratioq; est: quia nō sunt facienda mala, vt veniant bona, ad Rom. 3. neq; in debitis mediis vt licet, vt ad bonū suum deueniatur. Attamen per tale peccatum nō incurrit obligationem ad restitutionem: cum, vt supponimus, causa quam sic peruerle defendit, sit iusta; neq; alteri in eo suum tollat. Quarta, vt non manifestet aduersario merita causæ sui clientis; alioqui enim tanquam prauaricator puniendus esset. Id quod locum habet etiam in casu, quo prius exilimans causam esse iustam, postea deprehendit iniustam esse, ex D. Thom. in cit. art. 3. ad 2. Vbi & docet, quid tunc agere debeat; de quo dicemus in sequen. sect. docum. 4. Ex tali autem manifestatione, prout habet Nauar. loco cit. oritur obligatio ad restitutionem, patet ex eo, quod per illam lædatur proximus contra iustitiam.

De iustitia requisita in Aduocato.

SECTIO III.

671. AD iustitiam in Aduocato requisitam duo pertinentialiterum, vt causa quam suscipit iusta sit: alterum, vt iusta mercede sit contentus. De priore notanda sunt sequentia documenta.

PRIMUM est, Aduocatum qui causam iniustam scienter suscipit, præbendo auxilium litiganti siue vt licem vincat; siue vt causa ipsa differatur, siue vt faciat colligatam concordare, & inire pacta, ex quibus graue dampnū is patiatur; nō tantū peccare mortaliter, sed etiam teneri ad restitutionem; nisi illo pro quo patrocinatus est, quiq; cōmodum ex victoria iniuste obtenta accepit, eam faciat. Hoc probatur quoad peccatū: quia ex cap. i. epist. ad Rom. Digni sunt morte non solum qui qd mortaliiter malum est, faciunt: sed etia qui faciunt, consentiunt. Quoad restitutionem vero: quia ad eam tenentur, non tantū qui inferunt dampnū: sed etiam qui cooperantur inferentib; iuxta cōmunem doctrinam de obligatione restituendi proueniēte ex participatione in iniusta acceptio. De qua egimus lib. 10. c. 9. Idem documentū tradens Caiet. in verb. Aduocatus, ad iterum esse, non tantū qn causa principalis est iniusta: sed etiam quando ea habet aliquod iniustum caput, quod Aduocatus ipse assumit ad vexandum aduersarium: impediendo nimirum ne consequatur illud, quod ei iuste debetur, aut efficiendo, vt iudicium differatur vel perueratur. Fundamentum eius est, quod tali quoque ratione iniustitia committatur.

672. SECUNDVM documentū est, Aduocatum si quando ex ignorantia inculpabili teneatur causam iniustam, excusari vt à peccato, sic & à restitutione. Ratio est, quia quod fit ex tali ignorantia, cum non sit voluntarium, nec est peccatum: ac proinde nec iniustitia, in qua fundetur obligatio ad restitutionem ratione acceptiois iniustæ. Quod idem pari ratione dicendum est de cliente, qui bona fide putat se causam iustam habere: vt quia Aduocatus suus id illi asseruerat, aut eum de iniustitia causæ non admonuit, prout debebat. Imo in talibus casibus clienti ipsi Aduocatus tenebitur restituere expensas, tanquam is, qui suo mendacio, aut sua dissimulatione perniciose causam illis dederit.

673. TERTIVM documentum est, Aduocatum qui est taliter dispositus, vt quancumq; causam, siue iustam siue iniustam defendere non vereatur; peccare quidē per eam malam animi affectionem: excusari tamen à peccato iniustitiæ, si adhibita diligenti examinatione causam iniustam defendere: bona fide exilimans esse iustam. Ratio est, quia ignorantia illius nō esset tunc culpabilis; sicut cōtingeret eam esse sibi debita diligentiam in examinando non adhibuisse. Hoc habetur ex Caiet. in verb. Aduocatus, vers. Secunda, & vers. Quarta, atq; in 2. 2. q. 71. art. 3. Pro quo facit commune doctrina de ignorantia inuincibili tradita in præced. tom. lib. 1. cap. 3. Limitandū est vtro, vt procedat tantum, cum quis est vir doctus, eruditusve sufficienter in iis quæ secundum statum suum scire tenetur. Nam nihil est cur excusetur in eruditus, quandoquidem in tali negotio mala fide procedere inuenitur.

674. QUARTVM documentum est, Aduocatum statim ac cognoscit se causam iniustam suscepisse, teneri eam deserere, admonito cliente de illius iniustitia, ac suo vt licet cedat, vel cum aduersario cōponat, sine damno eiusdem, ac sine dolo, & vi illata, aut metu incusso ad extorquendum illius confensum.

sum in compositionem: quadoquidem talibus rationibus agendi committitur iniustitia. De qua si Aduocatus clientem suum non admonuit, prout potuit & debuit; peccauit, & incurrit obligationem ad restitutionem. Hæc est doctrina D. Thom. 2. 2. q. 71. art. 3. ad 2. & interpretum ipsius ibid. ac Soti lib. 5. de iust. & iure, q. 8. art. 3. ad 2. Greg. à Valent. 2. 2. disp. 5. quæst. 8. punct. 4. sub finem; Nauar. in Enchir. cap. 25. nu. 28. & Summulariorum in verbo Aduocatus. Angel. §. 14. Sylu. quæst. 10. Tabæ quæst. 13.

ADVERTE VERO ex Nauarro eandem obligationem esse illius Aduocati, qui etiam si nesciat certo causam à se susceptam iniustam esse, magis tamen iniustam putat quam iustam. Ratio esse potest; quod tale quid putans, ex consequenti debeat putare ius aduersarij esse potius & melius, ideoque debere in fauorem eius ferri sententiam: quod quidem conari impedire, iniquum est. Quod si æque in vtramque partem dubitet ob varietatem opinionum virorum magnorum, vel ob diuersos intellectus legis, ex qua decidenda est causa; hanc licet ei ad finem vsq; prosequi, si cliens sufficienter admonitus ita voluerit, prout Nauar. addit. Et ratio potest esse, quod tunc neutri parti iniuria fiat tali prosecutione.

ADVERTE præterea ex D. Thom. ibid. (quod ceteri memorari approbant) Aduocatum deferentem causam à se susceptam tanquam iustam, sed postea cognita iniustam, non debere contrariæ parti manifestare eiu; dem causæ conditionem, nec suscipere illius patrocinium: quia censetur præuicator, & clientis sui quasi proditor, iuxta illud quod in Cap. Si quem poeniteat 2. quæst. 3. præuicator dicitur, qui aduersam partem adiuvat, prodita causa sua. Id quod post Sotum Gregor. à Valent. bene limitat, vt locum habeat tantum quando non est causa sanguinis, aut magni momenti; seu qua agitur de aliquis vita, aut de membro abscondendo, aut de alia re que non multo minoris æstimatur quam mors, vt amissio omnium bonorum, perpetuum exilium cum dedecore maximo, deiectio de nobili statu; & sic de similibus. Ita vt illud D. Thomæ dictum referendum sit ad casus in quibus aduersæ parti innocenti tantummodo imminet periculum cuiusdam necessitatis communis & leuis: in qua subueniendi nõ esse obligationem; dici potest iuxta tradita de elemosyna in lib. 4. c. 20. sect. 4. vers. Secundo controuersum est. Confirmatur vero pposita limitatio ex eo, quod tunc adfit casus grauis necessitatis: in qua etiam si extrema non sit, obligatio datur subueniendi proximo, iuxta habita ibid. in præced. sect. 3. vers. Tertio receptum est.

ADVERTE demum, in vsu eiusdem ppositæ limitationis, notam præuicationis repurgari debere interuentu aliquot conditionum. Prima est iam tacta, vt grauis necessitas innocenti vigeat. Secunda, vt aduocatus certo cognoscat causam esse iniustam. Tertia, vt nullum graue scandalum securitatis obster. Quarta, vt fraterna admonitio præmittatur, qua accusator inducatur desistere ab incepto. Qui si nolit desistere, debet sibi imputare periculum cui exponitur: quia in tali necessitate melior est conditio innocentis, iniuriam patientis, quam nocentis, illam inferentis. Quinta est, vt Aduocatus iudicet innocentem alioqui condemnatum iri, & speret se sua autoritate & testimonio ad liberationem illius profecturum.

De posteriori, quod pertinet ad iustitiam, in Aduocato requiritur, vt scilicet iusta mercede contentus sit, sequentia documenta noranda sunt.

QUINTVM igitur est, in militia togata, perinde ac in armata, locum habere illud qd militib. petentib. quid facere deberent, D. Ioan. Baptista respodit Luc. 3. Neminem cõcutias, neq; calumnia faciatis, & esote cõuenti stipendiis vestris. Vnde intelligitur cõtra iniustitiam peccare Aduocatum, si mercedem ampliore, qd ei constituta sit, accipiat tanquã sibi debitam ex iniustitia; pro quo videnda sunt dicta in lib. 10. c. 11.

Intelligitur etiam, quod vt Aduocatus cõseatur obligatus ex iniustitia causam aliq. suscipere, mercedem iustam illi constitutam esse debere. Quod iura præcipiant, vt pauperi à Iudice Aduocatus detur, id sic accipiendũ est, vt si gratis ille patrocinari nolit, nec merces ei dari possit ab ipso paupere, ea dari debeat ex arario publico, prout annotat Caiet. 2. 2. q. 71. ad art. 1. in fine. Item quantumuis Aduocatus recusans patrocinari constituto in extrema necessitate (vt ei qui plaudendus est

capite, nisi eum defendat) aut in quasi extrema (vt ei qui spolians est bonis omnibus) aut etiam minore quidẽ illis; graui tamẽ (vt ei qui condemnandus est ad vitæ extremas, aut ad publicam suffigationem ignominiosam) quantumuis inquam peccet mortaliter, iuxta receptam doctrinam de elemosyna à nobis traditam in 1. par. lib. 4. cap. 20. (Et satis confirmatam ex sententia, de qua Matth. 25.) excusatur tamen à restitutione damnorum ex tali peccato secutoris, eo quod non sit cõmissum contra iniustitiam, sed solum contra charitatem proximo debitam.

Quod aduerte verum esse, si tale officium exerceat solum pro arbitrato suo, vt passim fit, ad victum sibi quærendum, remque familiarem augendam. Nam si à Principe, aut Reipubl. conductus esset, mercede assignata ad patrocinandum pro non valentibus eim mercede soluere, peccaret contra iustitiam; perinde ac medicus qui similiter conductus, omitteret pauperum curationem. Quod vero Caiet. ad cit. ar. sub initio, à mortali excusat Aduocatum recusantem patrocinari pauperi in graui necessitate, nõ extrema; ad miseriam tñ in Aduocato, cui vltra operam quæ ei necessaria est vt lucretur ad statum suum conseruandum, nihil temporis & industria superest. Pro quo facit qd Sylu. habet in verbo Aduocatus, num. 11. Aduocatum teneri de sua scientia elemosynam facere miserabilibus personis, quæ defectu Aduocati causas suas perdunt, ita esse limitandum, vt excipiat casus in quo oporteat ipsum ratione suæ paupertatis pro se lucrari, neq; id possit patrocinando pro paupere sine mercede. Ratio vero est, quia ex doctrina communi de elemosyna, is tantum obligatur subuenire proximo in graui necessitate infra extremam constituto, qui habet superflua status: seu non necessaria sibi secundum suum statum.

SEXTVM documentum est. Si autoritate Principis certa merces taxata sit Aduocato pro certa causa, aut certa scriptura, & sic de aliis; ipsum non posse ampliore aut exigere, aut accipere sine peccato, & obligatione restituendi qd amplius acceperit. Ratio est quia talẽ taxam iustam esse putandum est, nisi de contrario aperte constet; cum in dubio melior conditio sit Superioris, & maxime in re proposita tanq. Reipubl. necessaria ad reprimendam Aduocatorum habendi cupiditatem; & ad consulendum clientib. quos pudet parum dare, & auiditas vincendi extimulat ad multum dandum; vnde facile fieri potest vt mercedes immoderate introducatur. Quæ qñ non fuerint publica autoritate determinata, carũ determinatio relinquatur prudentum ac timoratorum arbitrio. Quibus constituantur quatuor potissimum ponderatis: quorum primum est grauitas causæ: minor enim merces sufficit pro causa leui & facili, quam pro graui & difficili. Secundum, labor suscipiendus in talis causæ patrocinio; minori enim minor, & maiori maior merces vt respondeat, contentaneum est. Tertium, dignitas Aduocati: magni enim nominis Aduocato, vt habet T. Olet. lib. 5. Instru. c. 6. maior debetur merces: si quidem illud nomen obtinuerit apud prudentes ex scientia & ingenio præstanti: non autem solum apud vulgus ex fastu externo, quo idem vulgus sepe fallitur; prout satis indicantur antiqui per illos versus quos D. Anto. refert in 3. tit. 4. cap. 2.

Vir bene vestitus, pro vestibus esse peritus

Credatur à mille, quamuis idota sit ille,

Si careat veste, nec sit vestitus honeste,

Nullus est laudis, quamuis sciat omne quod audit.

Quartũ pòderandũ, est cõsuetudo patriæ seu regionis in qua degitur, nõ irrationabilis. Constitutum sit igitur, nõ licere Aduocato quantã libereit mercedẽ pro patrocinio suo exigere, sed ipsum debere contentũ esse ea quæ præscripta fuerit à lege, aut prudentum arbitrio determinata, tanquam iusta.

SEPTIMVM documentum est. Aduocatum non posse pacificum cliente de aliquota parte causæ si vincat; nempe vt mediam, aut tertiam, aut quartam partem, &c. consequatur pro victoria. Ita enim statuitur in l. Sumptus, ff. De pact. ob eam rationem, ne Aduocati conetur per fas & nefas victoria obtinere, atq; adeo fraudib. faciendis occasio detur. Non esset tñ illicitũ tale pactũ, absq; illa cõditione, si vincat, sed absolute factũ p iusta mercede, nõ habito respectu ad victoriã, h. e. siue vincat, siue nõ: quia tunc cessat illa occasio, putat Angel. in verb. Aduocatus, §. 15. Et cõfirmatur, qd in eo nihil amplius fit, qd cum pmitteitur certa pecunię summa pro lite defendenda.

678.

OCTAVVM documentū est. Aduocatum, cui certa merces pmissa fuit, posse totam accipere, tum qñ lite iam cepta clientulus ab ea desistit sua sola voluntate; tum qñ in fraudē illius idem clientulus cum aduersario cōponit; aut bona fide quidem id facit, sed ipsius Aduocati interueniente studio & industria: in quo casu æquiualeuter præstat illud pro quo locata est ipsius opera. In illis vero priorib. cum paratus fuerit operam locatam exhibere, conductor similiter paratus esse debet constitutam mercedem soluere. Quod si cliens interuentu alterius, quā sui Aduocati iusta de causa composuerit, tunc contentaneum est eundem Aduocatum esse cōtentum parte, quæ sit iusta merces operæ ab ipso positæ.

VLTIMVM documentū est. Si Aduocatus causam ceptā deferat tanquam desperatam: idq; contingat, quia illius iniustitiam non bene præuidit ab initio, mercedem perdit, & ad restitutionem damnorum inde secutorum tenetur. Sin deferat, quia clientulus tali desertioni causam dedit: vt quia aliquid male contra se confessus est; mercedem integram capere potest, quia nihil est qd ipsum cogat restituere à contractu ex quo ea debetur. Quod si nec sua, nec cliētis culpa causam deferat, vt morbo oppressus aut alio eiusmodi casu ad id compulsus, non perdet quidem salarium, quod fuerit de publico constitutum; argum. leg. 1. §. Diuus, ff. De extraord. cognitionib. non accipiet tamen mercedem à priuato clientulo, pmissam, nisi pro rata temporis quo laborauit, sicut exigit cōmutatiuæ iustitiæ æquitas, seruanda in contractib. Istam distinctionem Syluest. ex Barthol. habet in verb. *Aduocatus*, q. 21. in duabus præced. ac duab. seq. cætera antedicta docens, & cum eo Tabienf. in eod. verb. n. 19. & sequent. ac ante vtrumque D. Anton. 3. par. tit. 6. cap. 2. §. 4.

CAPVT LVI.

De Procuratoris officio.

SUMMARIVM.

679 In Procuratore ad exercitium debitum officij sui requiruntur permisso, scientia, diligentia, veritas, & quæ.

680 Iustitia in eodem requisita: tum respectu sui, tum respectu aliorum.

681 Responso ad dubium; An Procurator qui gratis aut modico pretio acta iudicialia obtinuit, possit à cliente exigere integram solutionem, & sibi usurpare.

682 Ad quid Procuratori teneatur is, cuius ille causam egit non conductus ab ipso.

683 Quando Procurator conductus ad causam aliquam procurandam, alium sibi substituens possit accipere aliquid de mercede constituta.

679.

CONDITIONES quarū defectu Procurator potest peccare in exercitio sui officij, sunt permisso, diligentia, scientia, veritas, & iustitia. Ac de permissione illud sufficit monere, easdem personas quæ repelluntur ab officio Aduocati, repellit etiā ab officio Procuratoris ob easdē rationes. Quod attinet ad scientiam, talis in Procuratore esse debet, quæ sciat spectantia ad officium suum, perinde ac dictū est de Aduocato. Diligentia vero eiusdem talis debet esse, quæ non solum præstat omnia quæ tenetur: sed etiam præstat suo tempore. Cæterum quæ tenetur præstare, sunt ista maxime. In iudicio necessarios terminos petere: appellare cum appellandū est; probare quod probandū est, respondere qd respondendum est, nec in aliis necessariis deesse. Atq; si per ipsius inscientiam aut negligentiam clientulus damnū aliquod capiat, tenebitur ipsum rearcire, tanquam is qui causam illius dederit.

Ad hæc, veritatem Procurator habere debet: tum in se, tum etiam in suis clientulis. In se quidem, eadem ratione qua Aduocatus. In suis autem clientulis, vt nunquam inducat ipsos ad negandum veritatem eorum de quibus iuridice interrogantur, & multo minus inducat ad falsos testes producendos. Atq; secus faciens, damnium quodcumq; aduersæ parti inde secutum fuerit, restituere tenebitur tanquam illius causa.

680.

Iustitiam deniq; idē habere debet: primo in ipsamet causa, ad eundem modum quo Aduocatus: nempe, vt non procuret in causa iniusta: ita vt si aliq; susceperit, rescians talem esse, teneatur statim ac cognouerit, desistere ab ea. Deinde, vt non exigat, aut accipiat pretia suorum laborum iusto ma-

iora; nisi forte excessus valde modicus sit: cum alioqui non liberaliter, sed inuite dari, satis intelligatur ex eo (vt Tolet. lib. 5. de instruct. sacerdot. c. 62. in fine habet) quod dantes talib. soleant eos appellare latrones. In quo est reprehensibile finit, tamen satis produnt animum suū, non dandi, si necessitas eos non compelleret. Tertio, vt non inducat partes ad iniquam concordiam, nec peruertat iudicem, nec litem protrahat de industria, vt salariū minus accipiat. Quarto, vt non vsurpet sibi Aduocati munus in præiudicium tum eiusdem, capiendolacrum attinens ad ipsum: tum clientulorum quos damnificare potest, non sciendo satis quod oportet. Vnde tanq; proximo faciens iniuriam; peccat cum obligatione ad restitutionem, vt loc. cit. non longe à fine expressit Toletus; declarans id contingere Procuratorib. qui cum sint exercitati, volunt suscipere defensionis quæ sunt Aduocatorum, ac postea rogan illos vt subscribantis quæ gesserūt, tanquam gestis per eos, modicum soluendo pro subscriptione. Id quod illi acceptant, quia melius est illis lucrari modicum quam nihil.

Quinto, vt causam primo acceptatam, primo procuret; deinde vero alias posterius acceptatas, nec tot procurandas acceptet, quin possit singulas intra tempus debitū ad finem perducere: alioqui enim peccat, & tenetur ad restitutionem damnorum quorū est causa iniusta. Quamquam si rogetur acceptare, & manifestet quod nequeat eas tractare ante certū aliquod tempus verosimiliter determinatū: ac nihilominus clientuli insit vt acceptent, potest acceptare: cū volenti nō fiat iniuria. Sexto, vt debito modo vtatur in procurando, id est, non petat terminos impertinentes, aliud ve quidpiam simile faciat. Vltimo, in res illendis testib. non manifestet occulta crimina ipsorum, nisi talis manifestatio esset necessaria ad debilitandum eorumdem testimonium, & causa sui clientis esset iusta. Imo & quando iusta est, ei nō licet manifestare crimina occulta, ex quorū manifestatione oritur est testib. ipsi graue nocumentū, & clienti non nisi leue euecurum est ex ipsorū testimonio; lex enim charitatis exposit, vt graue proximi damnū pluris faciamus quam nostrum modicum.

Porro possunt hic aliquod dubia moneri quibus satisfactum oportet.

PRIMUM EST. An si Procurator acta gratis obtinerit à Notario, vel Curie pro illis modicum soluere: aut Aduocatum habuerit gratis, possit sibi vltra suum, retinere salariū iustum Notario, vel Aduocato debitū? Ad quod respondendum est distinctione. Si n. Aduocatus, aut Notarius, quod sui muneris est gratis faciat in gratiam ipsius Procuratoris, pretium debitū censetur eidem donatum in remunerationem receptorum beneficiorū, vel recipiendorum; ita vt naturaliter illis de honestate obligetur ad tantundem. Quod si iudem (Aduocatus inquam & Notarius) nihil, aut modicum accipiant, non quidem debito respectu ad Procuratorem: sed quia sic ipsis placet ad Dei honorem, aliumve finem. Procurator stipendium ipsis debitum retinere non poterit; sed talis beneficentia ipsorum cedit in cōmodum clientis, cuius causa in iudicio tractatur. Quæ doctrina est Panorm. ad Cap. Finem. tit. nu. 19. De dolo & contumacia. Et confirmatur à simili: quia emens nomine alterius si pro pretio minus iusto res illi detur à veditore, in illius (ementis inquam) gratiam; idem poterit sibi retinere quod deest ad iustum pretium cōplendum; tanquam sibi donatū: non autem si id ipsum factum sit alio respectu: vt quia venditor ipse sciuit emi pro ægrotō, vel pro amico, vel pro Religioso: ex Nauar. in Ench. c. 17. n. 79.

SECUNDVM DVBIVM EST. An si litigans non conduxit Procuratorem, sed hic se ingessit in causa illius, possit post litem vicioriam sibi retinere expēsas quas fecisset Procurator conductus? Ad quod Panorm. in seq. n. 30. respondet, non posse; cum hac limitatione tamen, vt id locū habeat tantum, quando ille nihil damni inde accepit. Etenim quia iniustitia non patitur, vt quis ex benefacto damnium reportet sine rationabili causa; si tali ex illo suo facto accidat damnium aliquod, siue lucri cessantis, siue damni emergētis, ipse poterit in eius iustam cōpensationem tantum exigere de pretio quod Procuratori confisuto soluendum fuisset, quantum ad eandem cōpensationem sufficiat. Cur autem non possit absolute mercedem exigere, sicut procurator constitutus: ratio esse potest, quod negotium alienum susceperit tantum ex charitate.